

# Spis treści

---

|                                                                                                      |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>Wstęp</b>                                                                                         | 7  |
| <b>1. Teoretyczne podstawy kształcenia wyzwającego</b>                                               | 9  |
| 1.1. Istota kształcenia wyzwającego                                                                  | 9  |
| 1.2. Standardy walucacji a podmiotowość i tożsamość                                                  | 15 |
| 1.3. Osobowość w ujęciu C. Rogersa                                                                   | 22 |
| 1.4. Prekursorzy kształcenia wyzwającego                                                             | 27 |
| 1.4.1. Jan Jakub Rousseau                                                                            | 28 |
| 1.4.2. Jan Henryk Pestalozzi                                                                         | 30 |
| 1.4.3. Ellen Key                                                                                     | 32 |
| 1.4.4. Maria Montessori                                                                              | 34 |
| 1.5. Twórcy systemów kształcenia w wolności                                                          | 36 |
| 1.5.1. Wolne szkoły waldorfskie                                                                      | 37 |
| 1.5.2. Wolna Szkoła Summerhill                                                                       | 42 |
| 1.5.3. Rogersowska koncepcja kształcenia                                                             | 47 |
| 1.5.4. Polifonia, dialog i wartościowe dyskursy modernizmu w radykalnej pedagogice Henry'ego Girouxa | 51 |
| 1.5.5. Przesłanki antypedagogiki kształcenia w wolności                                              | 56 |
| 1.6. Dialog i relacje dialogowe w procesie kształcenia                                               | 62 |
| 1.6.1. Korzenie dialogu                                                                              | 63 |
| 1.6.2. Podmioty i przedmioty dialogu edukacyjnego                                                    | 64 |
| 1.6.3. Edukacyjny dialog informacyjny                                                                | 66 |
| 1.6.4. Edukacyjny dialog negocjacyjny i jego odmiany                                                 | 69 |
| 1.6.5. Negocjacja jako metoda osiągnięcia pozaedukacyjnych celów                                     | 75 |
| <b>2. Koncepcja kształcenia wyzwającego</b>                                                          | 77 |
| 2.1. Dezyderaty kształcenia wyzwającego skierowane do nauczyciela                                    | 77 |
| 2.1.1. Dezyderaty ogólnowychowawcze                                                                  | 77 |
| 2.1.2. Dezyderaty dydaktyczne                                                                        | 81 |
| 2.2. Upodmiotowiające zajęcia dydaktyczne                                                            | 84 |
| 2.3. Przechodzenie od heterogennych do podmiotowych celów kształcenia                                | 89 |
| 2.4. Podmiotowe cele kształcenia i strategie ich uzewnętrzniania                                     | 94 |
| 2.5. Teleologiczne strategie w modelach upodmiotowiających zajęć dydaktycznych                       | 99 |

|                                                                                                                                  |            |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 2.5.1. Podstawowe kategorie pojęciowe modeli upodmiotowiających zajęć dydaktycznych . . . . .                                    | 100        |
| 2.5.2. Postulowane modele upodmiotowiających zajęć dydaktycznych                                                                 | 108        |
| 2.6. Kształcenie wyzwajające jako systemowe zmiany w procesie dydaktycznym i interakcjach społecznych jego uczestników . . . . . | 117        |
| <b>3. Stan doświadczania poczucia podmiotowości ucznia w edukacji wczesnoszkolnej . . . . .</b>                                  | <b>125</b> |
| 3.1. Organizacja badań i charakterystyka badanych . . . . .                                                                      | 128        |
| 3.2. Metody opracowania zgromadzonego materiału . . . . .                                                                        | 131        |
| 3.3. Nauka szkolna bez lęku . . . . .                                                                                            | 136        |
| 3.4. Wpływ uczniów na proces uczenia się . . . . .                                                                               | 141        |
| 3.5. Wyzwalanie motywów uczenia się . . . . .                                                                                    | 145        |
| 3.6. Pobudzanie i wspieranie zainteresowań . . . . .                                                                             | 149        |
| 3.7. Postawa nauczyciela . . . . .                                                                                               | 152        |
| 3.8. Ogólny stan poczucia podmiotowości uczniów klas I–III w procesie kształcenia . . . . .                                      | 155        |
| <b>4. Próba zastosowania koncepcji kształcenia wyzwajającego w edukacji wczesnoszkolnej . . . . .</b>                            | <b>159</b> |
| 4.1. Podstawy metodologiczne badań nad skutecznością kształcenia wyzwajającego . . . . .                                         | 159        |
| 4.2. Stwarzanie warunków spełniających założenia kształcenia wyzwajającego                                                       | 181        |
| 4.3. Treści programowe i ich realizacja . . . . .                                                                                | 182        |
| 4.4. Realizacja identycznego tematu z zastosowaniem teleologicznej strategii „O”, „D” i „E” . . . . .                            | 192        |
| <b>5. Wpływ kształcenia wyzwajającego na rozwój uczniów w młodszy wieku szkolnym . . . . .</b>                                   | <b>205</b> |
| 5.1. Osiągnięcia szkolne uczniów grup porównawczych w badaniach końcowych i dystansowych . . . . .                               | 205        |
| 5.2. Efektywność kształcenia wyzwajającego w świetle danych pochodzących z obserwacji . . . . .                                  | 216        |
| 5.3. Podmiotowość w procesie kształcenia w ocenie uczniów grup porównawczych . . . . .                                           | 222        |
| 5.4. Kształcenie wyzwajające w ocenie uczestników eksperymentu . . . . .                                                         | 225        |
| <b>Zakończenie . . . . .</b>                                                                                                     | <b>227</b> |
| Bibliografia . . . . .                                                                                                           | 233        |
| Summary . . . . .                                                                                                                | 237        |
| Zusammenfassung . . . . .                                                                                                        | 239        |
| Резюме . . . . .                                                                                                                 | 241        |